

формування морально-етичних цінностей учнів початкової школи. Вона включає вивчення норм моральності як опори правил поведінки, формування понять про правила поведінки в різних умовах, розвиток морально-етичних якостей особистості.

Характеризуючи методи виховання молодших школярів, вищевказані дослідники також відзначають, що в основу формування морально-етичних цінностей учнів мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції і звичаї народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України.

Отже, система виховання в початковій школі має базуватися на цінностях духовної культури українського народу. Джерелами формування морально-етичних цінностей в межах концепції Нової української школи є зміст загальноосвітніх шкільних дисциплін, творів мистецтва, періодичної літератури, наукового знання, традицій, історії своєї сім'ї, суспільно корисної та особистісно значущої діяльності в рамках педагогічно організованих соціальних та культурних практик та ін.

Також враховуючи те, що вони формуються у певній соціальній групі, співтоваристві дуже важливо, на нашу думку, залучати до процесу виховання молодших школярів їхніх батьків, позанавчальні заклади, соціальні інститути культури [4]. Відповідно до вказаних положень, нами буде розроблено й обґрунтовано авторську методичку формування морально-етичних цінностей учнів початкової школи, змодельовано її структурно-функціональний конструкт та здійснено практичну апробацію ефективності. Практичне значення дослідження полягає в розробленні практичних рекомендацій із виховання учнів початкової школи на морально-етичних цінностях.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL : <http://dano.dp.ua/attachments/article/>. (дата звернення – 25.03.2023)
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К. : Либідь, 2003. 280 с.
4. Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року. URL : <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotichnogo-vuhovannya/> (дата звернення – 20.03.2023)

Петрук Оксана Миколаївна, провідний науковий співробітник відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПИСЬМА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ В СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНЬОМУ КОНТЕКСТІ

Ключові слова: молодший школяр, письмо, графічна навичка, рукописне письмо, каліграфія.

Курс рідної мови в початковій школі є основою формування в молодших школярів життєво важливих умінь. Виключна значущість навчання рідної мови молодших

школярів полягає в тому, що вона водночас є і навчальним предметом, і засобом навчання, виховання й розвитку учнів у процесі опанування змісту інших предметів. Мовленнєва освіта розглядається не лише як передумова нинішньої успішності школярів, але й як ресурс їхньої ефективності у майбутньому.

Одним із основних завдань початкового курсу української мови є гармонійний розвиток в учнів умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання й письма. Письмо – найскладніший вид мовленнєвої діяльності, оскільки вимагає більшої підготовки та зусиль, як фізичних, так і психічних. Воно відіграє фундаментальну роль у когнітивному та мовленнєвому розвитку дітей, формуванні їхньої грамотності.

У лінгводидактичній літературі використовуються терміни, що відносяться до вищезазначеного вміння, а саме: «письмо» та «писемне мовлення». Цей розподіл у термінології пов'язаний зі специфічними особливостями процесу навчання письма, який має два етапи. Перший, «письмо» – це оволодіння технікою використання графічної та орфографічної системи мови, тобто написання букв, складання з букв слів, словосполучень, речень. Другий, «писемне мовлення» – це оформлення письмових висловлювань, вираження думок у письмовій формі. Предметом розгляду у нашій публікації буде письмо як процес оволодіння графікою й орфографією на рівні навичок.

Із розвитком цифрового суспільства статус рукописного письма трансформується: змінюється ставлення до навчання каліграфії; завдяки сучасним технологіям процес письма стає швидшим; серед педагогічної й батьківської спільноти шириться дискусія щодо доцільності навчання рукописному письму, за кордоном (США, Фінляндія, Німеччина, Швеція та ін.) все більше проявляється тенденція до ігнорування рукописного письма в навчальних планах шкіл.

Проте навіть попри швидку комп'ютеризацію багатьох сфер діяльності, зниження потреби у рукописних записях і перехід на безпаперові технології, в багатьох культурах каліграфія залишається важливою складовою. Наприклад, у Японії великі компанії у вільний час запрошують сенсеїв для залучення працівників до занять каліграфією і розглядають їх не лише як краснопис, мистецтво рукописного письма, а передусім як нейрофізіологічну вправу. Керівники компаній вважають ці заняття корисними для здоров'я і розвитку творчого потенціалу спеціалістів.

Це засвідчують і численні дослідження, проведені в різних країнах. Так, наукові розвідки нейробиологів, фізіологів і психологів (К. Агірре, В. Бернігер, К. Джеймс, А. Манген, П. Мюллер, Д. Оппенгеймер та ін.) вказують, що не варто відмовлятися від рукописного письма, і підтверджують існування кореляції між навичками письма та станом когнітивних здібностей. Дослідниками доведено, що у процесі письма активізуються ділянки мозку, котрі пов'язані з пам'яттю, образним та логічним мисленням, мовленням.

У вітчизняній лінгводидактиці проблема навчання письма молодших школярів була предметом пильної уваги і всебічних досліджень науковців, методистів і вчителів-практиків. Оскільки в основі оволодіння письмом лежить формування рухової навички, просторової орієнтації, розвиток координованих рухів руки й ока, то фахівці наголошують на важливості проведення підготовки руки дитини до письма вже у дошкільному віці та протягом усього часу її перебування в дошкільному закладі. Так, науково-теоретичні засади й методичні поради щодо підготовки в дошкільному віці руки дитини до письма висвітлено в доробку А. Богуш. Проблему психологічної готовності до письма дітей шести-семирічного віку досліджено І. Карабаєвою. Окремі аспекти проблеми підготовки до письма дітей у дошкільному віці представлено у працях А. Залізняка, Н. Кравець та ін.

До методики навчання письма / каліграфії в початковій школі звертаються у своїх дослідженнях Н. Бондар, Н. Зілінська, І Кирей, В. Литовський, О. Палійчук, О. Прищепа, В. Трунова, І Цєпова, Н. Янко та ін.

Одним із провідних фахівців із методики навчання письма вважаємо О. Прищепу. У своїх дослідженнях вчена торкається широкого спектру проблем, зокрема: формування й розвитку навичок письма на засадах диференційованого підходу, готовності дитини до навчання письма, особливостей навчання письма дітей, які пишуть лівою рукою, професійної підготовки вчителя до навчання письма першокласників і под. У своїх методичних підходах до навчання письма вчена спирається на психофізіологічні особливості розвитку першокласників. Поділяємо думку О. Прищепи про те, що ефективні методики навчання письма першокласників мають полягати в доборі таких методів і прийомів, які б урахували особливості розвитку зорової координації, дитячої уваги, сприйняття, пам'яті, мислення. Дотримання цих умов буде сприяти різнобічному розвитку першокласників, формуванню в них на відповідному мовному матеріалі прийомів розумової діяльності: аналізу й синтезу, узагальнення, а також забезпечувати самодіяльність дитини, систематичне вправляння її пам'яті й мислення, викликати інтерес до навчання.

Аналіз науково-методичної літератури дає змогу стверджувати, що в лінгводидактиці накопичено великий досвід щодо навчання письма молодших школярів. Однак він потребує переосмислення в контексті психофізичних й соціально-особистісних особливостей розвитку сучасних учнів, актуальних життєвих запитів, доступних форматів навчання в реаліях воєнного стану й післявоєнного періоду.

Побережник Марія Вікторівна, здобувач
ступеня вищої освіти «Магістр»,
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла
Коцюбинського

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: молодші школярів, логічне мислення, евристичні запитання.

Починаючи з перших уроків математики, потрібно працювати над формуванням найбільш простих і знайомих учням умінь навчання – слухати і правильно фіксувати терміни, поняття, приклади. Потрібно переконати учнів, що вміння слухати вчителя – це процес творчий. Учні самі мають зрозуміти, що слухати – це розуміти, запам'ятовувати і виділяти головне, вести записи в зошитах. Для того, щоб учні швидко навчилися записувати, їм потрібно допомогти: записати план уроку на дошці, викладати матеріал, не відступаючи від плану. Складніше – сформуванню в учнів математичне та логічне мислення. Тут потрібно діяти по-різному: пропонувати застосовувати знання в новій ситуації, викликати в учнів інтерес до математичного мислення. Для формування математичного мислення потрібно проводити самостійні роботи, щоб визначати самими учнями рівень запропонованого матеріалу, виробити інструменти самоконтролю і самооцінки. Після самостійної роботи необхідно обов'язково провести колективний аналіз виконання визначених учителем завдань, коли учень може перевірити правильність не тільки розв'язування завдань, а й об'єктивність власної оцінки виконаної роботи. Процес розвитку загальної здатності учнів до навчання значною